

Nr 266.

Av herr **Karlsson** i Fjäl, *om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående skärpning av gällande instruktion för rikets
frökontrollanstalter.*

Den jordbrukande allmänheten börjar alltmera inse den betydelse ett gott utsäde äger för erhållande av ett tillfredsställande skörderesultat. Man strävar därför vid inköp av utsäde att erhålla ett sådant av bästa möjliga kvalitet.

I sin strävan att erhålla en god utsädesvara har jordbrukaren haft en värdefull hjälp i den svenska frökontrollen, vilken glädjande nog tillvunnit sig allt större förtroende — ett förtroende, som bäst bevisas av den utsträckning handeln med plomberade utsädesvaror tagit.

Emellertid har det visat sig, att den nuvarande frökontrollen icke är fullt tillfredsställande, och att den garanti för erhållande av en fullgod utsädesvara, som man trott sig äga uti plomberingen, ofta är vilseledande. Sålunda inträffar ej sällan, att groddbarheten är vida lägre än den i plomberingsbeviset angivna samt att procenten av skadliga ogräsfrön ingår i sådan mängd, att varan enbart av denna orsak är i hög grad olämplig som utsäde.

I nu gällande instruktion för våra frökontrollanstalter föreskrives, att plombering får äga rum endast å utsäde, som innehåller en viss procent »rent grott frö».

Å andra sidan får plombering ej vägras å vara, som fyller denna betingelse. Sålunda kan en frökontrollant tvingas att plombera en vara, som han på grund av hög ogräshalt anser olämplig som utsäde. En skärpning i nu gällande instruktion i syfte att minska ogräshalten bör därför med snaraste vidtagas.

En annan förekommande oegentlighet vid handeln med utsädesvaror, som kräver rättelse, är den av en del spannmåls- och utsädesfirmor praktiserade självplomberingen, varigenom en del jordbrukare

— tack vare den respekt plomben inger — pånarras en utsädesvara, som ofta är under all kritik. Det saknas icke exempel på, att spannmålshandlande, som, då säsongen för försäljning av foderhavre är till ända, plomberar det överblivna partiet, varefter det under namn av utsädeshavre och till pris som närmar sig det dubbla av verkliga värdet, utsändes till lanthandlandena, vilka i sin tur försälja detsamma huvudsakligast till småbönder och torpare, för vilka närmaste handelsbod är enda inköpskälla. På detta sätt åsamkas desse avsevärda förluster. Huruvida förut nämnda oegentlighet kan förhindras enbart genom en skärpning av instruktionen för kontrollanstalterna, torde vara ovisst; faktiskt är, att den nu förekommande självplomberingen är ett missförhållande, som bör helt förbjudas.

Ännu en viktig omständighet, som vid en revision av nu gällande instruktion för frökontrollanstalterna bör tagas under övervägande, är, huruvida icke kontrollanten borde vara skyldig att alltid i analysbeviset angiva icke allenast utsädet härkomst, utan jämväl ett allmänt omdöme om dess lämplighet för orten. En dylik uppgift är av den allra största betydelse särskilt för de norrländska länens vidkommande, där man med hänsyn till strängare klimat och kortare somrar måste söka ett utsäde med tidig mognad och skördat å orter med ungefär liknande klimatiska förhållanden.

Att den nuvarande frökontrollen icke är tillfredsställande, framgår även av ett par uppsatser i tidskriften »Landtmannen», vilka vidfogas som bilagor och till vilka jag ber få hänvisa.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i vad mån en skärpning av nu gällande instruktion för rikets frökontrollanstalter är av behovet påkallad, samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 5 februari 1914.

Rob. Karlsson.

I motionens syfte instämmer

Joh. Zelahn.

Bilaga 1.

Ur tidskriften »Landtmannen» nr 34 den 24 augusti 1913.

”Plombering av utsäde.

Den svenska frökontrollens utomordentligt stora betydelse för landets växtodling är känd och obestridd. Mindre beaktat är det sakförhållandet, att frökontrollens goda och mäktiga inflytande är grundat ej blott i dess egen grundlighet, utan också på det förtroende den förstått att tillvinna sig från det praktiska lantbrukets målsmän. Ett utslag av detta förtroende är den stora omfattningen av handeln med plomberade utsädesvaror.

Det har under årens lopp i många trakter blivit handelskutym att köpa och sälja utsäde 'i analyserade och plomberade säckar', såsom termen lyder. Köparen utgår tydligen vid dylik handel från den förutsättningen, att alla de utsädesvaror, som få *plomberas, skola vara av god beskaffenhet*. I andra fall åter baseras handeln med utsäde på en viss garanterad grobarhet, med eller utan fordran på att varan skall levereras i plomberade säckar. Säljaren ansvarar då endast för att grobarhetsprocenten uppgår till det garanterade minimitalet. I många fall kommer denna handelsform till användning på den grund, att köparen anser de gällande plomberingsgränssiffrorna vara för låga, han önskar ett utsäde med högre grobarhet, t. ex. 95 % för havre eller 90 % för timotej. Nu är det givetvis endast glädjande, att allmänheten förstår att draga nytta av frökontrollens arbete i så vidsträckt mån som möjligt. Emellertid kan jag för min del ej komma från den uppfattningen, att gällande bestämmelser angående plombering av utsäde lida av en viss ensidighet, som också går igen i allmänhetens uppfattning av utsädets relativa värde. Man har nämligen, synes det mig, tillmätt en alltför stor vikt åt utsädesvarornas grobarhet vid avfattandet av bestämmelserna angående plombering. I frökontrollanstalternas nu gällande instruktion föreskrives som bekant, att plombering får äga rum endast å utsäde, som håller en viss *procenthalt rent grott frö*. Å andra sidan får begärd plombering icke vägras å vara, som fyller denna betingelse. Frökontrollanten kan sålunda ofta nog ställas inför plikten att plombera en vara, som han anser absolut olämplig till utsäde på grund av ogräshalt.

Om nu allmänheten i varje särskilt fall granskade plomberingsbeviset, innan köp äger rum, vore ju detta förhållande av mindre vikt. Det starkt ogräsbehemängda utsädet skulle då ej finna köpare till antagligt pris trots plomberingen. Såsom jag redan förut framhållit, har emellertid ett handelsbruk utvecklats sig, vilket försvårar en dylik prövning. Och detta bruk bör ej motarbetas, utan

hellre uppmuntras, då det vilar på en föreställning hos allmänheten, som borde vara riktig, nämligen att endast fullgott utsäde får plomberas.

Något skydd för mer eller mindre hög ogräshalt i utsädet lämnar plomberingen icke. Att likväl det i handeln förekommande utsädet är så pass rent som det i allmänhet är, det är våra köpmäns förtjänst. Dessa äro i närvarande stund vida bättre än det rykte de orättmätigt fått i arv från sina kolleger i gångna tider och vilja i regeln ej blamera sig genom att sälja alltför orena varor. Liksom varje annan regel, bekräftas naturligtvis även denna genom mer eller mindre skarpt framträdande undantag.

Skall allmänhetens förtroende för det plomberade utsädet kunna för framtiden bibehållas och utvecklas, är det av nöden, att sådana bestämmelser må införas, som effektivt förhindra plombering av starkt ogräshaltiga varor. Jag är icke beredd att i detta sammanhang framlägga detaljerat förslag till frågans lösning, men det synes ej vara omöjligt att ordna saken på ett sådant sätt, att alla berättigade intressen bli tillgodosedda. I vilken mån ogräsen böra uppdelas i klasser av olika farlighet vid införandet av dylika bestämmelser må här lämnas osagt.

Därest fordringarna på utsädets plomberbarhet på detta sätt skärpas, är det givetvis av nöden att undersöka, vilka konsekvenser, som därav skulle följa. Många äro nog de, som hålla före, att tiden nu skulle kunna vara mogen för strängare fordringar på grobarhet hos det plomberade utsädet. Det är ju möjligt, att plomberingsgränsen för grobarhet skulle kunna höjas utan risk att det plomberade utsädet på grund av minskad tillgång för mycket stege i pris. Om emellertid strängare fordringar uppställdes på ogräsfrihet, torde det vara riskabelt nog att samtidigt höja fordringarna på grobarhet. Man skulle då lätteligen kunna komma därhän, att det plomberade utsädet bleve tillgängligt i handeln i så ringa mängd, att dess pris bleve för högt. Därigenom skulle allmänheten snart nog drivas att köpa okontrollerade varor och handeln med plomberade utsäden inskränkas på ett för lantbruket högst ofördelaktigt sätt.

Ställes man åter inför valet att höja fordringarna på grobarhet eller att uppställa nya fordringar på ogräsfrihet, synes mig alldeles avgjort det senare alternativet vara att föredraga. Antagligen kommer var och en, som sett och beaktat de vackert blomstrande vallar och sädesåkrar, vilka förekomma på många platser, att giva mig rätt i denna min uppfattning. Ett utsäde med låt oss säga 92 % grobarhet och fritt från ogräs är för lantbrukaren förmånligare att köpa än en vara, som visserligen gror till 96 %, men innehåller 0,5 % ogräsfrö. En högre grad av grobarhet är naturligtvis alltid eftersträfvansvärd, särskilt av dyrbara fröslag, men kan dock lätteligen köpas för dyrt. För en minskad ogräshalt kan man med största fördel betala ett relativt mycket högre pris.

I sammanhang med en reform av här omhandlade art skulle det vara av stor nytta, om det bleve officiellt fastslaget, vilken analyslatitud, som må anses tillåten beträffande utsädesvarors garanterade halt. Som det nu är, finnes på detta område rätt mycken osäkerhet. Enighet råder blott därom, att en viss skiljaktighet mellan köparens och säljarens analyser måste anses ofrånkomlig. Rörande gränsvärdena åter har man ej kommit överens om något. Vid de tillfällena, då man begärt att få höra mitt omdöme i dylika frågor, har jag utan betänkande förklarat en avvikelse av upp till 3 % i grobarhet vara fullt förklarlig.

Antagligen är varje frökontrollant sinnad att giva mig rätt häri. Beträffande timotej och klöverarter tror jag, att man skäligen bör medgiva ännu större differens. Men jag är ingalunda viss om, att alla fackmän vilja godkänna denna sistnämnda uppfattning.

Såsom ovan visats, är det en fiktion, som ej i längden kan upprätthållas, att endast fullgott utsäde får plomberas. Vid den tid, då gällande *instruktioner* för frökontrollanstalterna utfärdades, kunde man ej skäligen uppställa större fordringar än man då gjorde. Nu råda emellertid andra förhållanden på utsädesmarknaden, och frökontrollen bör anpassa sig därefter. För att allmänhetens glädjande förtroende för det plomberade utsädet må vidmakthållas och befastas, är det i första hand av nöden, dels att plomberingen ger trygghet mot alltför ogräshaltigt utsäde, dels också att en tillåten analyslatitud blir officiellt fastställd.

Sundsvall i aug. 1913.

Arnold Ericson.»

Bilaga II.

Ur tidskriften »Landtmannen» n:o 50 den 13 december 1913.

”Plombering av utsäde.

I n:o 34 sid. 314 av Landtmannen har föreståndaren för Kemiska stationen i Sundsvall, ingenjör Arnold Ericson under ovanstående rubrik gjort ett inlägg i plomberingsfrågan. Vad han där anför, är värt att mer uppmärksammas. I landets södra och mellersta provinser hava jordbrukarna nog i allmänhet själva förskaffat sig en viss omdömesförmåga beträffande utsäde. De varor, som där utbjudas såväl från större egendomar som utsädesfirmor, äro i allmänhet goda både beträffande grobarhet, renhet och lämplighet för orten. En plombering torde i dessa trakter även i de allra flesta fall kunna vara en garanti för, att varan också är användbar till utsäde. Den anmärkning, man i dessa trakter kunde hava emot plomberingen, vore väl, att gränsen för grobarhet är allt för lågt satt.

I de nordliga länen däremot ställer sig saken helt annorlunda.

På grund av en jämförelsevis ringa utsträckt odling av spannmål och fröer har den stora jordbrukande allmänheten icke ännu förskaffat sig insikt om en god utsädesvaras nödvändighet eller bedömande. Tillgången på utsäde, producerat inom egna orter, är ofta ringa, och blott allt för ofta är närmaste handelsbod landtmannens utsädeskontor. Handelsmannen saknar själv all insikt i bedömandet av utsäde och har köpt in det utan all urskiljning, i bästa fall från en utsädesfirma eller ock från någon vanlig spannmålshandlare. Enda rekommendationen eller garantien för varans lämplighet är nu »plomben». Förtroendet till denna är glädjande nog mycket stor. Så mycket sorgligare är det, att den så ofta missbrukas. I medvetande om denna allmogens godtrogenhet anse vissa spannmålsfirmor det icke under sin värdighet att *själva* plombera säckarna. Ett exempel härpå kan lämnas från i våras.

Av en händelse kom jag att kasta en blick i sålådau hos en lantman härstädes. Det var havre han sådde. Men vilken havre! Småkornig, delvis skalad, fullt med tistelknopp och främmande ogräsfrön, damm och sopor! Jag förebrådde honom, att han sådde en sådan usel smörja, som i sitt dåvarande skick icke ens lämpade sig som foderhavre. Dessutom torde det vara rysk ligovo. Han svarade mig med att visa »plomben». *På denna stod namnet på en av stadens förnämsta spannmålsfirmor.*

Lantmannen i fråga hade köpt den plomberade säcken av handelsmannen. Denne, som ej förstod sig på utsäden, hade köpt den på god tro av spannmålsfirman, och denna hade för att »spara kostnaden för frökontrollanstaltens plombering» själv plomberat varan. Emellertid, uti säcken låg en analys utan underskrift, där partiet uppgavs för rysk ligovo, en mycket låg 1,000-korns vikt, mycket hög procent av ogräs och föroreningar och en jämförelsevis hög — grobarhet. För att nu få denna analys bekräftad sände jag ett prov till länets frökontrollanstalt. Denna analys¹ överensstämde i det allra närmaste med den, som låg uti säcken. *Sålunda kunde denna vara av länets frökontrollanstalt hava godkänts som fullgod utsädesvara!*

Man kan då undra över orsaken till spannmålsfirmans egen plombering. Förklaringen torde emellertid nog vara denna. Firman, som ägde varukännedom, förstod att denna havre ej lämpade sig som utsäde, men visste å andra sidan, att allmänheten hyste den största respekt för en plomb. För att fria sig för efterräkning inlades en fullt riktig analys. Firman hade sålunda intet falskeligen uppgivit eller utgivit, men plomben hade höjt priset från ett förmodat inköpsvärde av 11 öre pr kg till — 19 öre pr kg.!

Och frökontrollanstaltens analys? Ja, den var naturligtvis även värdelös. Ty om varan även höll måttet beträffande grobarhet, så voro tusenkornsvikt, ogräshalt och ej minst dess lämplighet för orten under all kritik.

Detta exempel är visst inte enastående. Helt visst kunna jordbrukskonsulenterna i samtliga Norrlands län draga upp paralleller.

¹ Analys: Rent grott frö 93,8 %
Dött frö..... 4,6 %

S:a Rent frö 98,4 %

Avfall och ogräs 1,6 %, 1,000-korns vikt 35 gm.

Ingeniör Ericson framhåller i sin artikel, att den nuvarande plomberingen lider av ensidighet. Håri vill jag på det allra livligaste instämma. Jag går till och med så långt, att jag anser det nuvarande sättet att plombera eller godkänna ett utsäde endast har betydelse för den, som förstår att rätt läsa en analys. Denne är emellertid i de flesta fall själv kompetent att bedöma ett utsäde. För den stora allmänheten, som just vill ha ett auktoritativt utlåtande om en varas lämplighet som utsäde, för den är metoden värdelös.

En skärpning i fordran på renhetsgraden anser jag liksom hr Ericson vara till stor nytta. Kampen mot det norrländska ogräset är fåfång, så länge ogräsfyllt utsäde godkännes. En skarpt fordran i detta hänseende skulle även i högst väsentlig grad rikta allmänhetens uppmärksamhet på ogrässets skadliga inverkan, samt vilka slutsatser man stundom kan draga av vissa ogräsfröns förekomst. På icke mindre än fyra ställen i olika delar av länet har jag i år blivit tillspord om, vad för underliga växter, som frodades i havreåkrarna. I alla fallen var det hampa. Veritabel rysk hampa!

Emellertid tror jag ej, att frågan löses enbart genom en skarpt fordran på renhetsgraden.

Det är många fordringar man nu för tiden ställer på ett gott utsäde, och *ett betyg på en varas lämplighet härför kan endast avgivas efter en sammanfattning av alla de olika faktorer, som betinga denna.*

På de flesta analysbevis finnes en rad för ett allmänt omdöme om utsädets lämplighet. Jag har ännu ej sett den raden ifylld! Det är emellertid just här, som jordbrukaren skulle få svar på sin fråga: »skall jag så av denna vara eller ej?»

Ett sådant omdöme, varvid man ej får glömma, att såvitt möjligt är även taga hänsyn till härkomst, bör varje föreståndare för en frökontrollanstalt vara kompetent att avgiva. Den osäkerhet, som uppstår genom att olika frökontrollanstalter giva olika analyser, och vilken olägenhet torde vara oundviklig, skulle i avsevärd grad undanröjas, och trafiken med halvbedräglig självplombering nog snart upphöra, om ett dylikt allmänt omdöme vore obligatoriskt. Den största fördelen härmed tror jag dock vore, att allmänheten genom att jämföra analysens respektive siffror med slutomdömet finge en anvisning på, hur ett utsäde skall bedömas och plomben bleve ett verkligt: »Hinc robur et securitas.»

Ålsta & Fränsta i november 1913.

Ulrik Celsing.»
